

I. N. 7.

DISPUTATIO THEOLOGICA

De

Bonis Operibus,

Quam

Divinâ Favente Gratiâ.

SUB PRÆSIDIO

VIRI

Maximè Reverendi, Amplissimi & Excellentissimi,

DN. JOHANNIS Deutschmann/

S. S. Theol. D. ejusdemq; Professoris Publ. longè celeberrimi, Electoral. Alumnor. EPHORIGRAVISSIMI, nec non
Facultatis Theol. pro tempore DECANI,

*DN. Patroni, Præceptoris ac Promotoris studiorum
suorum, omni observantia cultu perpetim prosequendi.*

IN FLORENTISSIMO AD ALBIM ATHENEO

Publicæ disquisitioni proponit

LEVINUS FRIDERICUS Leumann/

Dömiz. Mecklenburg.

Ad diem 12 Martii A. D. R. cl. lxx.

Horis Antemeridianis,

IN AUDITORIO MAJORI.

WITTEBERGÆ, Typis MICHAELIS MEYERI.

oll. diss. A
62, 14.

84 J. 162 (14)

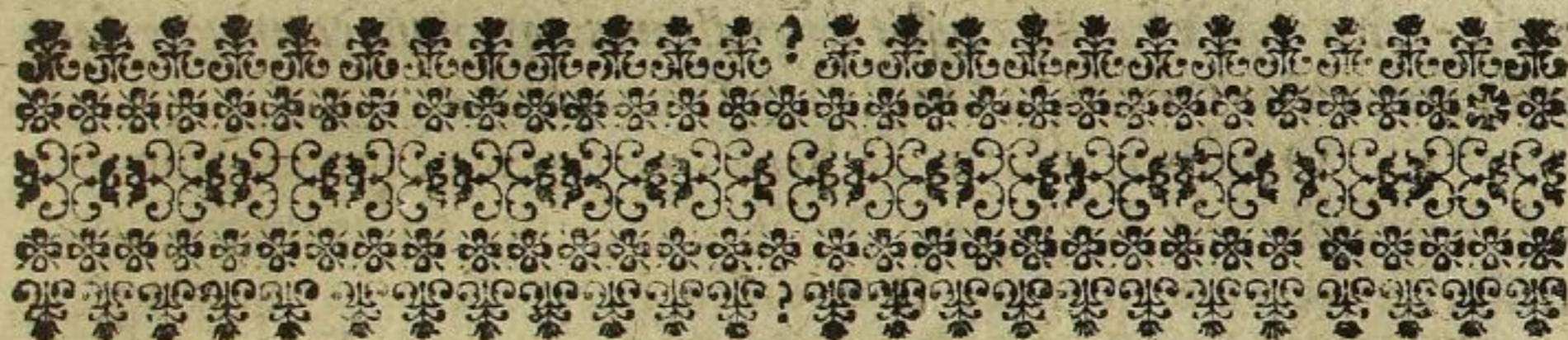
~~48~~

~~E~~

~~A~~

~~F~~

Sächs.
Landes-
Bibl.

IN NOMINE JESU!
DISSERTATIO THEOLOGICA
De
BONIS OPERIBUS.

PRÆFATIO.

Bonum Opus vitæ non tantum humanæ, sed etiam Christianæ
Scopus est. Tria siquidem in homine sunt, Natura, seu Vi-
ta, propria, vel attributa, demum Opera. Vita per attributa,
vel propria tendit ad opera. Hinc Philosophi Morales Vitæ per-
fectionem, & ipsam Eudæmonian in Exercitio Virtutis posuerunt, cum,
secundum Aristotelem, Summum Bonum nihil aliud sit, quam operatio
rationalis animæ secundum virtutem optimam & perfectissimam in vita
perfecta. Multo magis etiam rectè dicitur, quod Vitæ Christianæ
scopus sit ipsum Bonum Opus. Nam Vita Christiana non in speciosa
quadam Φαυλασία, nec in verbosa grandiloquentia, sed potius in pie-
tatis ἐνεργεία consistit: ἢ λέγειν μόνον, ἀλλὰ καὶ εἶναι, ποιεῖ χριστιαν-
ὺς, inquit S. Ignatius Martyr, vel ut habet Epist. 3. ad Magnej. πρέ-
πον ὄσι, μὴ μόνον καλεῖσθαι χριστιανὺς, ἀλλὰ καὶ εἶναι, ἢ γὰρ τὸ λέγεσθαι,
ἀλλὰ τὸ εἶναι μακάριον ποιεῖ. Luceat lux vestra coram hominibus, in-
quit Os Veritatis, ut videant opera vestra bona, quo glorificetur Pater ve-
ster, qui in cælis est Matt. V. 16. Hic totius Vitæ Christianæ Scopus, sit
etiam modo præsentis laboris scopus. Dissertationem Theologicam de
Bonis Operibus nunc ingredimur. Adsit Bonorum Operum Autor Chri-
stus Iesus, Spiritu Sancto mentes nostras instruat, ut veram de Bonis Operi-
bus Doctrinam ex Sacris literis depromere, praxiq; pietatis eam exprimere,

totiusq; vitæ nostræ scopum constituere valeamus, quo nunc etiam glorificetur Pater noster Cælestis in Christo Iesu Domino nostro!

1. Omnis tractatio de Bonis Operibus non inconvenienter ad Onomatologiam & Pragmatologiam revocatur. Onomatologia nonnulla de vocabulis monet; sicut enim in Theologia quoq; magnus vocabulorum usus est, ita pariter de præsentis Articulo dicendum, quod necessaria sit, & utilis de Vocabulis, & loquendi modis doctrina. In principio loci de Bonis Operibus, scribit B. Chemnit. p. 3. L. C. p. 9. instituenda est observatio de Vocabulis: quæ ideo utilis est, quia ex appellatione Bonorum Operum aliquando quæritur depravatio purioris doctrinæ hujus loci. Declarat id ipsum exemplo Pontificiorum. Pontificii, pergunt, intelligunt de externis, indebitis & supererogationis operibus, modo illa fiant bona intentione, & eo animo, ut DE O serviatur. Et hinc occasionem accipiunt, doctrinam de gratuita justificatione hominis peccatoris depravandi. Dicunt enim: Bona opera non justificant, scilicet exteriora illa, & indebita: sed fides, hoc est, interna obedientia, illa justificat. Quidam intelligunt sola opera beneficentiæ, sicut Act. 9. 36. de Dorcade scribitur, quod fuerit dives operum bonorum & eleemosynarum, quas præstabat. Et Paulus 1. Tim. 5. 10. requirit ab ea, quæ vere sit vidua, ut in bonis operibus idoneo testimonio sit ornata, & postea explicat, quænam sint illa bona opera, si videlicet fuerit hospitalis, si sanctorum pedes laverit, si afflictis subvenierit,

2. Quoad Etymologiam, objectum præsentis Tractationis Bonorum Operum termino designatur, & vocantur Opera, non ab operum voluntate: voluntas equidem prærequiritur, sed in voluntate bonum Opus non finitur, aut perficitur: nec ab operum facultate, quia multa sunt humanæ facultatis, cum primis à Spiritu DEI sanctificatæ, vel renovatæ, quæ tamen ab hominibus non fiunt: sed potius ab operandi actualitate suam appellationem Opera sortiuntur, cum ab operando vi vocis deducantur, in operando formaliter consistere deprehendantur, & ad opus aliquod externum communiter dirigantur.

3. Bona vero dicuntur Opera (1) ratione causæ principalis, quia Spiritus DEI bonus, est operum bonorum autor principalis: hinc David orat Psal. CXLIII. 10. Spiritus tuus bonus deducat me in viam rectam: & hic est ille Spiritus, qui operatur in omnibus omnia I. Cor. XII. 6.

XII. 6. (2) *ratione causæ instrumentalis*, quia *lex DEI bona medium* est, ex quo bona opera cognoscimus, *norma*, vel *cynosura*, secundum quam opera bona dirigimus; *Evangelium* autem est *virtus DEI*, qua tanquam fideles exornati, bona opera perficimus. (3) *ratione causæ materialis*, quia non *homines*, secundum naturam corrupti, sed secundum gratiam *renovati*, qui nimirum creati sunt in Christo Jesu ad bona opera *Eph. II. 8.* sunt bonorum operum cultores. (4) *ratione causæ formalis*, quia non tantum *absoluta forma*, seu *legalis*, videlicet *ἐνωμία*, sed etiam *relativa forma*, vel *Evangelica*, nimirum *fides*, bonitatem operum istorum demonstrat. (5) *ratione causæ finalis*, quia bonos & utiles fines opera bona respiciunt, ut scriptura passim ostendit.

4. Quoad *homonymiam* multa moneri possent, hac vice bonorum operum diversos respectus attendimus. Nam *Opera bona* varie considerari possunt (1) Vel *Philosophicè*, quatenus pendent ex naturæ studio, vel *Theologicè*, quatenus pendent ex DEI Verbo; prior consideratio dicitur imperfecta, posterior majori, vereq; divina perfectione gaudet. (2) Considerantur *opera bona* vel in *foro humano*, vel in *foro divino*; illa potissimum externa, hæc etiam interna sub censuram vocat. (3) Præterea considerantur vel *legaliter*, vel *Evangelicè*; illius considerationis norma dicitur *ἐνωμία*, hujus forma nuncupatur *fides*. (4) Porro considerantur respectu *diversorum statuum*, & quidem vel *ratione status integritatis*, ita perfecta per naturam fuerunt; vel *ratione status corruptionis*, sic imperfecta sunt, imò ferè nulla propter peccatum: vel *ratione status restorationis*, ita perfecta sunt *ratione imputationis*, imperfecta *ratione inchoationis*; vel *ratione status glorificationis*, ita perfectissima dicuntur propter gloriam consummatam. (5) Deniq; *ratione subjectorum*, alia sunt *opera bona DEI*, alia *Angelorum*, alia *hominum*: & quæ sunt aliæ diversæ considerationes. Hic *Theologicè*, in *foro divino*, sed *Evangelicè*, respectu *status restorationis*, *hominum opera bona* potissimum præsentis dicuntur considerationis.

5. Porro quoad *Homonymiam*, *Opera bona* vel dicuntur in *sensu speciali*, quatenus *externa* saltem *opera*, vel in *sensu incurrentia* notant, prout *cogitationibus* & *sermonibus* contradistingvuntur: vel

in sensu generali, quatenus omnia tum interna, tum externa opera hoc termino designantur, & in genere tum cogitata, tum dicta, tum facta, bonorum operum appellatione comprehenduntur: h. l. posterior, vel generalis acceptio venit attendenda, cum minimè Pharisæorum, Papistarum, & aliorum errorem approbare debeamus, qui studium bonorum operum ad externas saltem actiones retulerunt.

6. Quod concernit *Synonymiam*, scriptura *Synonyma* quamplurima suggerit, quibus naturam Bonorum operum exprimit, vel exponit. B. Chemnitius d. l. ad certas classes illa *Synonyma* revocavit, quæ non parum doctrinam hanc illustrent. Possunt, inquit, *Synonyma biblica bonorum operum* ita inter se distribui, ut quædam referantur ad causam Efficientem, ut *Sanctificatio*, donum per gratiam Rom. V. 15. nova creatura in Christo II. Cor. V. 17. Gal. VI. 15. Quædam ad causam formalem, ut *Novitas* Eph. IV. 32. renovamini spiritu mentis vestræ Col. III. 10. Induite novum hominem, qui renovatur in agnitionem secundum imaginem ejus, qui condidit ipsum, Tit. III. 5. lavacrum renovationis Spiritus Sancti, *καινότης novitas* Rom. VI. 4. in novitate vite ambulemus Rom. VII. 6. servimus in novitate Spiritus, cor novum & mundum Psal. LI. 12. novus homo Eph. II. 15. IV. 24. Col. III. 10. inchoata nova obedientia, justitia bonæ conscientie Rom IX. 1. I. Tim. I. 5. Heb. XI. 39. bonum propositum, *προθυμία*, promptus omnibus II. Cor. IX. 2. *προαιρέσις*, sicut habetur II. Cor. IX. 17. *καθὼς προαιρέτην ἢ καὶ διὰ*, secundum propositum cordis, *προθεσίς* II. Tim. III. 10. Regeneratio & vivificatio, utrumq; complectuntur, & efficientem causam & formalem. Quædam respiciunt objecta, ut opera legis Rom. III. 28. Gal. II 16. Quædam describunt effectus renovationis, ut bona opera, cultus DEI, fructus Spiritus, fructus pœnitentiæ, seu conversionis, mortificatio carnis, dilectio DEI & proximi, ambulatio in viis & mandatis Domini, mortificare actiones carnis, præbere membra arma justitiæ, Spiritu DEI agi, abstinere à peccatis I. Thes. IV. 3. *ἀναστροφὴ καλὴ*, bona conservatio I. Pet. II. 12. & *ἀγία ἀναστροφὴ* II. Pet. III. 11. I. Tim. IV. 12. Rom. XVI. 19. obedientia vestra ad omnes pervenit I. Tim. II. 8. *Ἐσέβεια pietas*, *θεοσεβεία* I. Tim. II. 10. Item *ἀρετὴ virtus* II. Pet. I. 5. Quædam respiciunt causam finalem Rom. XII. 1. *Sistatis corpora vestra hostiam vivam, sanctam, acceptam DEO, cultum rationalem Act. XXIII. 1. Ego bona conscientia servivi DEO ad hunc*

bunt usq; diem Rom. I. 9. DEO servo spiritu meo Phil. IV. 8. Quod reliquum est, Fratres, quaecunq; sunt vera, quaecunq; honesta, quaecunq; justa, quaecunq; pura, quaecunq; accommodata, quaecunq; boni neminis, si qua virtus, & si qua laus, haec cogitate. Quae & didicistis, & accepistis, & audistis, & vidistis in me, haec facite, & DEUS pacis erit vobiscum. Haec de Onomatologia sufficient.

7. In Pragmatologia potissimum tria nobis expendenda suscipimus I. Bonorum Operum Causas. II. Bonorum Operum Proprietates. III. Bonorum Operum Operationes. Nam, uti superius monitum, haec tria circa quodvis Ens consideranda veniunt, cum ex illis essentiam, ex istis eminentiam, ex his fructuum abundantiam cognoscere valeamus.

8. Quod attinet causas, inter eas agmen ducit Efficiens, quae non unius generis est. Nos hac vice notamus (I) Causam Principalem, quae vel est prima, & divina, vel secunda, & humana. Prima causa bonorum operum DEUS est, & quidem non una ratione (1) ἰδιωδῶς, quoad essentiam, sic passim DEO studium Bonorum operum tribuitur, quia bona opera fiunt ad extra: jam autem opera ad extra sunt indivisa, & omnibus personis ex aequo communia: nam per naturam homo corruptus, & nihil boni praestare valet, quia DEUS dat velle & perficere Phil. II. 13. nec idonei nos sumus cogitare boni quicquam ex nobis ipsis, tanquam ex nobis ipsis, omnis autem idoneitas nostra dicitur ex DEO II. Cor. III. 5 & omnia tribuit gratiae divinae I. Cor. XV. 10. Gratia DEI sum, quod sum; vel etiam donationi divinae I. Cor. IV. 7. Quid habes, quod non accepisti? si vero accepisti, quid gloriaris.

9. (2) ἑξωθεν, vel ἰδιῶς, quia scriptura non semel operum bonorum efficientiam tribuit (1) Patri, quia omne datum optimum, & omne donum perfectum, desursum est, descendens a Patre luminum Iac. I. 17. Pater enim usq; modo operatur Ioh. V. 17. non tantum in operibus naturalibus, sed etiam spiritualibus, ita quidem ut in hoc negotio vel agricolae, vel vinitori conferatur Ioh. XV. 1. Ego sum vitis vera, & Pater meus agricola est: omnem palmitem in me, non ferentem fructum, tollet eum, & omnem, qui fert fructum, purgabit eum, ut fructuum plus adferat. Phil. I. 6. Is, qui cepit in nobis bonum opus, perficiet ad diem Iesu Christi. (2) Filio, quia ipse nim. Christi, factura sumus,
creati

creati in Christo Iesu ad bona opera Eph. II. 10. sine ipso nihil possumus facere Ioh. XV. 5. ipse una cum patre semper operatur Ioh. V. 17. (3) Spiritui Sancto, cui communiter opus sanctificationis tribuitur: sanctificationis opus autem in studio bonorum operum consistit.

10. (3) *οικονομικῶς*, quia per certam *œconomiam* peculiari-
ter *efficientia bonorum operum Spiritui Sancto* convenire dicitur, quod
demonstrat (1) *clara Scripturæ testificatio*, quod Spiritus Sanctus
in omnibus omnia operetur I. Cor. XII. 6. (2) *Bonorum operum ori-*
ginatio, quia bona opera non nisi per *fidem* fieri dicuntur, cum *fides*
per *charitatem* vel *studium bonorum operum* sit *ἐνεργηµένη* Gal.
V. 6. jam autem autor non alius *fidei*, quam *Spiritus Sanctus* esse dici-
tur, qui per *verbum fidem* in nobis operatur. (3) *Bonorum operum*
appellatio, quia bona opera *fructus Spiritus* appellantur Gal. V. 22. id
quod recte fieri dicitur propterea, quod *Spiritus Sanctus* sit *efficiens*
bonorum operum causa, quemadmodum B. Frantzius disp. 6. in Au-
gust. Confess. th. 8. notat, inqviens, *Causa Efficiens bonorum operum prior*
est Spiritus Sanctus, per Filium DEI effusus super corda credentium. Ideo
enim bona opera, *Christus, Gaudium, Pax, Patientia, Benignitas, Bonitas,*
Longanimitas, Mansuetudo, Fides, Modestia, Continentia, Castitas, ap-
pellantur *fructus Spiritus* Gal. V. 22. & hisce operibus studiosè vacantes nomi-
nantur *spirituales* Gal. VI. 1. sic etiam Ezech. XXVI. 27. dicitur: *Spiritum*
meum dabo in medio vestri, efficiamq; ut in præceptis meis ambuletis, &
judicia mea custodiatis, & faciatis illa. Huc illud, quando David Psal.
LI. 13. petit a DEO, ne amplius ab ipso auferat Spiritum Sanctum.

11. Frustra proinde Smalz. contr. Franz. p. 167. id in dubium vo-
cat, ita scribens: *Causam efficientem bonorum operum esse Spiritum San-*
ctum, non negamus. An verò ideò bona opera *fructus Spiritus* Gal. V. ap-
pellentur, dubium esse videtur. Opponitur enim ibi *fructus Spiritus operi-*
bus carnis. Quemadmodum igitur opera carnis sunt ea, quæ ab affectibus
hominum proficiscuntur, sic *fructus Spiritus* ea bona opera videntur esse,
quæ à *ratione hominis, divina revelatione, quæ in Evangelio continetur,*
illustrata, promanant.

12. Verum frustra dubitat Socinianus de eo, quod in aprico
positum est. Nam *fructus* per se *causam* respicit, & *causæ*, non
alterius, *fructus* esse dicitur: id quod vel ex ipsa, quam Smalzius
profert, *oppositione* manifestum: nam ut *fructus carnis* dicuntur,

q

qui à *carne*, tanquam *causa*, ceu *fructus* & *effectus*, promanant, itz
 quoq; *fructus Spiritus* appellantur, qui à *Spiritu*, tanquam *causa*, ve-
 lut *fructus*, vel *effectus Spiritus*, proveniunt. Fallit autem adverfa-
 rius, dum *carnem physice*, sumtam, cum *carne, theologice* accepta, vel
carnem ipsam cum carne corrupta confundit: Paulus non *carnem*
physice sumtam, quæ bona *substantia*, sed *mystice*, quæ *corrupta causa*,
 hic intelligit, & sic à *carne corrupta*, vel ab *affectibus* proficisci, hic
συνονωως accipiuntur. Posito vero, quod ea opera bona dicantur,
 quæ à *ratione hominis, divina revelatione illustrata*, promanant, ni-
 hil tamen hic nobis adversum adferitur: nam & *ratio renovata*,
 & *revelatio divina*, & *ratio per divinam revelationem illustrata*, *Spiritus*
Sancti sunt *effectus*, & sic valet illud: *Causa causæ etiam est causa*
causati.

13. *Causa secunda Principalis bonorum operum est homo fidelis*:
 non enim *homo* (1) quatenus *est creatus*, opera bona nunc præstat,
 quia primævam integritatem, & bene operandi facultatem, per
 apostasian turpissimam amisit, & bene operandi impotentiam
 attraxit: neq; (2) quatenus *est corruptus*, quia corrupta causa non
bene, sed *male*, non *perfectè*, sed *corruptè*, non *positive*, sed *destructive*
 operatur: nec (3) quatenus per *naturam corruptam* est natus, siquid-
 dem nemo potest dare mundum ex immundo conceptum, vel
 natū semine *Iob. XIV. 4.* & quæ tales, corrupti sunt, & abominabiles
 in studiis suis, non est, qui faciat bonum usq; ad unum *Psal. XIV. 1.*
omnes declinaverunt, simul abominabiles facti sunt, non est, qui
faciat bonum, non est usq; ad unum v. 4. nec (4) quatenus per
industriam humanam est educatus, vel formatus: licet enim externus
 homo non tantum quodammodo bona opera *naturalia, artificialia,*
domestica, politica, sed etiam *moralia* præstare valeat, sicut *Ethnico-*
rum non pauci propter *virtutis* studium magnam laudem ab omni-
 bus reportarunt: tamen inter *virtutes Ethnicorum*, vel *morales*, &
 inter opera *Christianorum*, vel *spiritualia*, multiplex *differentia* repe-
 ritur, sicut *Philippus Melanchthon*, & post eum alii *Theologorum*
 observarunt. Siquidem *Ethnicæ virtutes* à *bonis operibus fidelium*
 differunt (a) *Causa Efficiente*, quia *principaliter DEus* per *generalem*
providentiam in *Ethnicis virtutes* extra *Christum* operatur: sed
 opera bona *Spiritus Sanctus* per *gratiam in Christo* peculiarem
 B opera

operatur: *instrumentaliter* ex parte DEI in Ethnicis fuit peculiaris: naturæ instinctus, sed operum bonorū mediū est spiritualis afflat, ille fit sine verbo, hic vero per verbum: ex parte nostri virtutes Ethnicorum fiunt sine fide, sed opera bona Christianorum ex fide: nam quod ex fide non est, peccatum est. *Rom. XIV. ult.* (b) *causa materiali*, quia virtutes Ethnicorum fiunt ab hominibus non renatis, sed opera bona requirunt personam DEO reconciliatam, & per Spiritum Sanctum renatam. (c) *Causa formali*, quia bonorum operum forma est relativa, nimirum fides, quia sine fide impossibile placere DEO *Heb. XI. 6.* sed virtutes Ethnicorum formam absolutam, nim. ἐνομιαν, quoad fieri potest, respiciunt. (d) *Causa finali*, quia virtutes gentilium propriam intendunt gloriam, & omnia referunt vel ad propriam, vel ad publicam patriæ, vel etiam ad amicorum utilitatem: sed opera bona Christianorum respiciunt DEI gloriam, Ecclesiæ salutem & ædificationem. Et quæ sunt aliæ differentiæ.

14. Manet igitur, quod homo fidelis, vel renatus sit causa secunda bonorum Operum, non eadem absolute, quasi solus, & sine Spiritu Sancto possit opera bona præstare, sed relative, quod a Spiritu Sancto, vel in eodem, opera bona præstare debeat: probatur hoc (1) ex proprio fidelium scopo, quia creati sunt in Christo Jesu ad bona opera *Eph. II. 8.* (2) ex proprio subjecto, quia passim in sacris literis opera nostra dicuntur: quod autem opus nostrum est, ejus quoq; causa sumus. (3) ex proprio mandato, quia propriè fidelibus DEUS mandat, ut opera bona faciant, cum infideles, quia tales, opera bona præstare nequeant. (4) a comparato, quia causa bonorum operum arbori frugiferæ confertur *Matt. VII. 17.* Omnis arbor bona fert bonos fructus, mala verò arbor malos fert fructus. Et hæc causa, vel totus homo, principium ut quod bonorum operum appellatur.

15. Principium ut quo dicitur cor & voluntas hominis fidelis, sicut Franz. d. l. th 9. scribit: Causa Efficiens bonorum operum posterior est cor & voluntas hominis renati, seu ad DEUM conversi: non enim sunt bona opera fructus liberi arbitrii, nisi quatenus jam per gratiam liberatum est *I. Joh. V. 18.* Scimus, quia omnis, qui est ex DEO, non peccat, sed generatio DEI conservat eum, & malignus non tangit eum *Matt. VII. 7.* Omnis arbor bona fructus bonos facit.

16. Sed

16. Sed his male contradicit Smalz d. l. *Bona opera non esse fructus liberi arbitrii, nisi quatenus jam per DEI gratiam liberatum est, obscure dicitur, & errore non caret.* Certum enim est, hominem etiam non renatum, posse natura, & ratione duce bona opera præstare, licet non ita perfecta, quemadmodum is, qui renatus est, nec ita perfecta, nec DEO etiam ita accepta, quemadmodum ea sunt, quæ quis Christi amore facit. Miror autem Franzium, quod hoc suum *αξιωμα* probaturus, locum attulerit Iohannis, eumque secundum vulgatam, quam vocant, lectionem, quæ habet; Et generatio DEI conservat eum, ut scilicet hinc ostenderet, ad opera bona facienda requiri regenerationem. Cum tamen longe aliter habeat textus Græcus, qui Franzio inspiciendus erat, & non alleganda Vulgata Pontificiorum versio. Sic enim habet textus Græcus, Et natus ex DEO, conservat seipsum. Unde quam diversus sensus emergat, puto neminem non videre. Verba Christi Matt. VII. ita sunt prolata, ut indefinite de omnibus hominibus, sive renatis, sive non renatis dici possint. Et tam bona arbor dici potest, homo non renatus, qui virtutis est studiosus, quam renatus, qui amore DEI virtuti dat operam, licet alius alio magis proprie. Ut oves Christi, & populus Christi tam ii appellantur, qui extra Christum sunt animi probitate præditi, quam qui in Christum credunt, licet hi magis proprie, quam illi.

17. Verum plures ferè errores, quam verba hic cernimus. Nam (1) nulla reperitur *obscuritas* in verbis illis: *bona opera non esse fructus liberi arbitrii, nisi quatenus jam per DEI gratiam liberatum est*: nam liberum arbitrium hominis renati, non autem irrogeniti, B. Franzius intelligit, & verbis claris id exponit: *obscuritas* non in dictis Franzii, sed in figmentis Smalzii deprehenditur. (2) Quod homo non renatus possit natura, vel ratione duce bona opera præstare, valet de bonis operibus moralibus, non spiritualibus, de virtutibus Ethicis, non theologis: sed non de illis, verum de his apud Theologos sermo. (3) Perfecte fiunt bona opera, non in opere, sed in fide, quia perfectione non *inhærens*, sed *imputata*, non propria, sed aliena, non agentis, sed redemptoris gaudent: prorsus igitur nihil ad hoc perfecte agere homines non renati conferre possunt, quia vera prorsus in Christum fide destituuntur. (4) Perfecta sunt, juxta scripturam, opera nostra, quæ sunt *sincera*, non *fucata*, non *simulata*, non *hypocritica* I. Joh. II. 5. sed talia quoque perfecta opera non
 B 2
 cadunt

cadunt in irregenos, quia sincera perfectio fidem praesupponit, & originem ex fide ducit, qua non renati carere dicuntur, ergo nullo modo haec perfecta opera praestare valent. (5) Nihil a nobis profectum sine Christo, vel sine fide, DEO dicitur acceptum, quia dilecti sumus in dilecto Eph. I. 6. & sine fide impossibile placere DEO Heb. XI. 6. jam autem irregenti nec sunt in Christo, nec fide praediti sunt. Ergo prorsus ipsorum opera coram DEO non sunt accepta. (6) Gentiles non ex amore DEI, vel Christi, sed ex amore sui, vel propriae gloriae, virtutibus studuerunt, non igitur opera vere bona ipsis tribui possunt. (7) Quod attinet locum I. Ioh. V. 18. sive graecum, sive latinum textum respiciamus, thesis Franzii confirmatur, nec aliud Smalzius, demonstravit, licet diversitas quaedam inter verba reperiatur. (8) Falsum, quod verba Christi, quoad praesentem textum, contextum, scopum, adeoque sensum immediatum, sine omnibus hominibus, & renatis, & non renatis indefinite communia, cum Christus ibi de veris Christianis sermonem faciat, ut & de veris Doctoribus, eosque tum a Pseudoprophetis, vel falsis Doctoribus, tum a Pseudochristianis, vel hypocrytis, distingvere contendat. Hinc dist. inter materiale & formale: quod materialiter haec verba sensum aliquem generalem admittere queant, illud facile largimur, sed quod ex intentione, pronuntiatione, & applicatione Christi formaliter sensum generalem & indefinitum inferant, illud constanter negamus: unde ne utique a posse ad esse, vel ad debere, valet consequentia: homo non renatus, virtutis studiosus alias arbor bona potest appellari, sed quod hoc loco, secundum sensum & scopum Christi, tam homo non renatus, qui virtutis est studiosus, quam renatus, qui amore DEI, vel in vera fide, virtuti dat operam, sit intelligendus, illud falsissimum est. (9) Falsissimum denique, quod oves Christi, vel populus Christi, tam ii appellentur, qui sunt extra Christum animi probitate praediti, quam qui in Christum credunt: nam qui sunt extra Christum, illi sunt sine Christo, sine DEO Eph. II. 12. non igitur Christi populus, vel oves esse possunt, cum fide in Christum destituantur: quos Christus ne quidem nosse vult, ut itidem Matt. VII. 23. notat inquam: Tunc confitebor illis, quia nunquam novivos; discedite a me omnes, qui operamini iniquitatem: illudque verbis immediate seqq. eleganti parabola mox illustrat v. 24.

Omnis

Omnis ergo, qui audit verba mea haec, & facit ea, assimilabitur viro sapienti, qui aedificavit domum suam super petram: & descendit pluvia, & venerunt flumina, & flaverunt venti, & irruerunt in domum illam, & non cecidit: fundata enim erat super petram &c. Qui proinde verba Christi audiunt, & faciunt, illi viri sapientes atq; felices sunt, & sunt oves Christi, populus Christi, membra Christi, fertiles arbores &c.

18. Ministerialis causa bonorum operum sunt Ecclesiae Doctores, quorum ministerio studium bonorum operum docetur, urgetur, & in hominibus retinetur. Papista quidem jam olim Lutheranos Doctores accusarunt, quod opera bona negligant, contemnant, imò penitus prohibeant, & adhuc hodie tibias easdem inflant: sed jam August. Conf. calumniam illam redarguit Art. XX. Falso accusantur nostri, quod opera bona prohibeant. Nam scripta eorum, quae exstant de decem praecipis, & alia simili argumento testantur, quod utiliter docuerint de omnibus vitae generibus & officiis, quae generatae, quae opera in qualibet vocatione DEO placeant. De quibus rebus olim verum docebant Concionatores, tantum puerilia, & non necessaria opera urgebant, ut certae ferias, certa jejunia, fraternitates, peregrinationes, cultus Sanctorum, rosaria, monachatum & similia. Haec adversarii nostri admoniti nunc dediscunt, nec perinde praedicant haec inutilia opera, ut olim.

19. Instrumentalis Causa non uno respectu considerari debet. Ratione DEI, verbum & sacramenta sunt pietatis & bonorum operum instrumenta, tum quia verbum DEI est verbum virtutis II. Cor. V. 7. verbum vitae Phil. II. 16. λόγος ζωῆς καὶ ἀσεργῶν Heb. IV. 12. tum quia verbum DEI est potentia DEI ad salutem omni credenti Rom. I. 16. tum quia Deus per verbum in hominibus operatur. Cum verò geminum sit DEI Verbum, alterum Legis, alterum Evangelii, propterea notandum, quod neutrum ab hac instrumentali causa separandum sit verbum, cum lex sine Evangelio nihil in nobis nunc post lapsum valeat, nec aliquid per se praestare queat: Evangelium verò sine lege opera bona non habeat, nec urgeat: Est igitur lex & Evangelium, ut unum DEI verbum, bonorum operum medium, tum quia lex materiale suppeditat, Evangelium formale communicat bonis operibus, ex materiali & formali simul totum consistere dicitur; tum quia lex notitiam bonorum operum, Evangelium energiam confert, tum quia lex est norma bonorum operum, Evangelium causa, tum quia lex necessitatem bonorum operum urget, Evangelium vires & facultatem

ea præstandi confert &c: *Sacramenta* quoque; verè sunt *instrumenta bonorum operum*, ex parte DEI: nam *baptismus* non tantum dicitur *lavacrum regenerationis*, sed & *renovationis in Spiritu Sancto* Tit. III. 5. nostra verò *renovatio* nihil aliud, quam *studium bonorum operum* infert: *Cæna Domini* quoque; est cibus animæ spiritualis, incentivum pietatis, nutrimentum fiducialis operationis, motivum omnis dilectionis, documentum Christianæ, vel inculpate conversationis &c: Et per cœnam corda nostra Christus incolit, veram spirituales vitam in nobis incipit, & omnia pietatis opera perficit.

20. *Ratione nostri medium*, vel *instrumentum bonorum operum*, *fides* est. Nam *fides* est *Spiritu Sancto subordinatum*, verbo & *sacramentis coordinatum medium*, ex quo promanat illud omne, quod opus bonum in nobis appellatur. Unde bona opera vocantur *fructus fidei* I. Cor. XII. 11. Phil. I. 13. *Fructus* autem *effectus* est, suamque; *causam* respicit, adeoque; quoad *efficientem causam fructus* appellatur. *Fides* igitur, aut erit *principalis*, aut *instrumentalis causa*: non *principalis*, quia *Spiritus Sanctus* est *principalis causa*, prout superius est demonstratum: Ergo manet, quod sit *instrumentalis causa*. Sic etiam *Verbum* & *Sacramenta* per nullum aliud medium, quam per *fidem*, à nobis apprehenduntur, & in nobis operari dicuntur. Quod igitur ex *parte nostri medium* est, per quod *verbum* & *sacramenta* spiritualiter & salutariter in nobis operantur; illud est *organon* etiam bonorum operum ex parte nostri. Sed *fides* est tale medium. Ergo

21. *Causa materialis* non uno modo vulgò consideratur, cum alia sit *materia ex qua*, alia *in qua*, alia *circa quam*. *Materia* quidem *ex qua* propriè bonis operibus non convenit, ἀλλὰ λόγως tamen eisdem tribui potest, ei que; duplici respectu, tum *ab extra*, tum *ab intra* competit. Quod respectu externum concernit, dicitur quod opera bona sint (1) *non ab ipsis operantibus excogitata*: talia siquidem opera non sunt veræ θεησεΐαι vel ἀληθοθεησεΐαι, sed potius ἐθελοθεησεΐαι, quæ severè prohibitæ sunt Deut. XII. 8. *Non facietis, quæ nos hic facimus hodie singuli, quod sibi rectum videtur.* (2) *non ab aliis tradita*, quia passim Christus contra traditiones humanas disputavit: (3) *nec ab hominibus in cultu DEI mandata*, quia Christus testatur

statur

statuatur Matt. XV. 7. frustra me colunt, docentes doctrinas, quæ sunt mandata hominum ex Esa. XXIX 12. (4) unde nec a Pontifice Romano mandata, quod passim Papistæ propugnant. Sed licentia talis nusquam Romano Pontifici concessa. Sed (5) à solo DEO mandata: hinc valet Regula Theologorum: *Quodcumq; opus in lege divina mandatum non est, id bonum dici non debet.* Solus enim DEUS est colendus, & solus etiam pro sapientia sua cultum sibi deferendum præscribere voluit, imò solus idem præstare potuit præsertim in hac ignorantia, vel cæcitate mentis humanæ, quæ nescio quid non de DEO, rebusq; divinis, & cultibus religiosis fingit, & nihil certi definire novit: unde nobis de cultu DEI verbum suum DEUS proposuit, ut ex eo verum cultum religiosum disceremus, cum primis autem legem suam tradidit, ubi bonum opus omne nobis tum simpliciter, tum explicite præscriptum.

22. Quoad respectum internum notum est, quod opera hic adæquate sumantur, adeoque sic partim ex cogitationibus cordis, partim ex sermonibus oris, partim ex actionibus externis constare dicantur, cum ad minimum vel internæ, vel externæ operationes, bonum opus ingrediantur, sæpius etiam omnes hæ, tum internæ, tum externæ operationes, tanquam constituentia boni operis concurrere dicantur. Et hac ratione bonum opus perfectum esse dicitur materialiter, si cor, os & opus ita consentiant, ut iuxta secundum DEI legem harmonia nostris in operibus reperiat.

23. Materia in qua, vel subjectum, est velut quod, totus homo Christianus, qui commune dicitur bonorum operum receptaculum: subjectum autem ut quo, partim est mens illuminata per verbum DEI, ratione cognitionis & cogitationis, quia prius ea cogitamus, quæ facere volumus, quam ipso actu talia perficimus: unde Paulus Phil. IV. 8. nobis talem cogitationem commendat inquam. *Fratres, quæcumq; sunt vera, quæcumq; honesta, quæcumq; iusta, quæcumq; pura, quæcumq; accommodata, quæcumq; boni nominis, si qua virtus, & si qua laus, HÆC COGITATE: partim voluntas cordis excitata, nimirum per afflatum Spiritus Sancti, quia nisi cor nostrum ab hoc Spiritu afflatu moveatur, prorsus ad bona opera dicitur ineptum ac somnolentum, unde David orat Psal. LI. 12. Cor mundum crea in me DEUS, & Spiritum rectum innova in visceribus meis: partim verbum oris sancti--*

sanctificatum, cum ex abundantia cordis os loquatur Matt. XII. 34. bonus homo de bono thesauro cordis profert bona v. 35. partim ipsum factum externum, ad legem DEI conformatum, quod ἐνομίαν, veramque cum lege DEI harmoniam recipere dicitur. Ab aliis etiam Decalogus bonorum operum subiectum appellatur, quia Decalogus nihil aliud est, quam bonorum operum compendium, dum summam eorum & cultum DEI perfectissimum complectitur, ut patet ex Deut. IV. 2. V. 1. & XII. 33. & aliis scripturæ locis.

24. *Materia circa quam est ipsum objectum, quod est vel personale, nim. aliud summum, quod est ipse DEUS, medium, quod est proximus, vel omnis homo, immediatum, vel proximum, quod ipse dicitur operans, & huc respicit illa summa legis, quam affert Christus Matt. XXII. 37. Diliges Dominum DEUM tuum, ex toto corde tuo, & in tota anima tua, & in tota mente tua, & v. 39. Diliges proximum tuum, sicut teipsum: & illud Pauli Tit. II. 11. Apparuit gratia DEI salutifera omnibus hominibus, erudiens nos, ut abnegantes impietatem & secularia desideria, modeste, & juste, & pie, vivamus in hoc seculo: nam modeste, vel sobrie, debemus erga nosmetipsos, juste erga proximum, pie erga DEUM vivere. Nullum enim verè bonum opus reperitur, quod non vel DEUM, vel proximum, vel hominem ipsum respiciat. Vel reale, quod est dilectio, quia circa dilectionem, tanquam circa virtutem generalem, tota lex divina versatur, cum plenitudo, vel impletio legis, dilectio sit Rom. XIII. 10.*

25. *Causa formalis est vel absoluta, quæ dicitur etiam interna, sed non est (1) natura nostra, quia licet natura per se diffundat se per omnia opera, hisque suum esse naturale tribuat, ad bonum etiam respiciat, tamen natura sua pristinam integritatem amisit, nec in cultu DEI, normæ, vel formæ rationem obtinere poterit. (2) nec ratio humana, quæ quidem in virtutis mediocritate, vel operis boni moralis & Ethici studio multum valet, cum virtus nihil aliud sit, quam habitus electivus in recta ratione consistens, sicut vir prudens iuxta rectam rationem eam definire solet: verum nostra ratio non est recta, sed corrupta, cum primis ratione divini cultus, qui pertinet ad spiritualia, de quibus valet illud Apostoli I. Cor. II. 14. Animalis homo non percipit ea, quæ sunt Spiritus DEI, stultitia sunt ipsi nec potest illa cognoscere. Sed potius dicitur ἐνομίαν, conformitas cum lege di-*

ge di-

ge divina, quæ secundum alios etiam *ὁμοίου* appellatur; nam cum omnia opera sint à DEO, & hac ratione bona conseantur in cultu divino, quatenus à DEO mandata sunt, ideo sic formalis ratio bonitatis, in congruentia cum lege divina consistit. Et hoc est, quod volunt axiomata vulgata Theologorum: *Quodcumq; bonum opus est, id ipsum εὖνομον sit oportet.* Et contra: *Quodcumq; opus in lege divina præceptum non est, nec etiam bonum esse, vel dici poterit.* Item, *Absurdum est, aliqua dicere bona opera, quæ ad legem divinam referri non possint.* Nullum opus vere bonum est, aut dici potest, quod a DEO mandatum non est in lege &c. Unde pariter illud à contrario demonstrari potest. Nam quod peccati, vel mali operis forma sit *ἀνομία*, constat ex I. Ioh. III. 4 ubi disertis verbis dicitur, *ἡ ἀμαρτία ἐστὶν ἡ ἀνομία*, quæ de causa rectè dicitur, quod operis boni forma sit *εὖνομία*.

26. Vel relativa, quæ dicitur etiam externa, vel Evangelica, nec aliud quid est, quam vera fides. Nam tum demum opera nostra formaliter bona censentur, quando DEO placent, vel accepta sunt in oculis ejus: in se verò, vel ipso opere, ne utiqvam sunt, sed tantum fide DEO grata fiunt opera nostra, proinde fides verè bonorum operum forma, tum quia sine fide impossibile est placere DEO Heb. XI. 6. tum quia quicquid non est ex fide, peccatum, vel peccato commaculatum est Rom. XIV. ult. tum quia fides est per charitatem, vel in charitate, formaliter *ἐνεργουμένη* Gal. VI. 6. tum quia fide uberiorem hostiam Abel, quam Cain, obtulit DEO, per quam testimonium consecutus est, esse justus, testimonium perhibente muneribus ejus DEO Heb. XI. 4. tum quia reliqua magnorum in V. T. virorum opera fidei d. l. tribuuntur: tum quia omnis nostra spiritualis vita dicitur in Christo nobis convenire Gal. II. 20. omnis etiam operatio nostra spiritualis non in alio, quam in Christo, per veram fidem fieri perhibetur Ioh. XV. 5. tum quia totus homo fide sanctus est: sicut igitur totus homo fide sanctificatur, DEOq; fit gratus & acceptus; ita pariter omnia, quæ sunt in homine, quæq; fiunt ab homine, juxta legis divinæ præscriptum, non nisi per fidem coram DEO sanctificantur, cum absq; fide omnis nostra justitia sit instar panni menstruatae Esa. LXIV. 6.

27. *Causa finalis*, propter quam opera bona facere debemus non unius dicitur generis, ut passim apud Theologos videre licet, Augustana Confessio art. 6. & 20. quatuor potissimum fines urget, quod.

C

ope-

opera bona facere debeamus (1) propter voluntatem DEI: Do-
 cent nostri, quod oporteat opera bona, a DEO mandata facere, non ut con-
 fidamus per ea gratiam mereri, sed propter voluntatem DEI. (2) propter
 mandatum DEI, sicut illud Apologia declarat. Sunt facienda bona opera
 propter mandatum DEI. (3) propter exercitium fidei: sicut eadem
 inquit: ad exercendam fidem opera bona facienda esse. (4) propter
 confessionem & gratiarum actionem. Ex Luthero B. Chemnit. p. 3. Loc.
 Com. p. 22. sequentes causas collegit. (I) Ex Postilla Majori de Fe-
 stis fol. 33. DEUS non eget nostris operibus, sed tamen vult, ut hæc sibi præ-
 stes, sum Dicitur quia hæc ejus bona voluntas est, & ita requirit. (II)
 ibidem addit: Opera sunt facienda, non ut calum per ea mereamur,
 sed ut gratissimus DEO Patri, qui Filium nobis donavit. (III) in parte
 æstivali fol. 68. Causa, quare facienda sint bona opera, est propria nostra
 necessitas: ne, si juxta carnem vivamus, spiritalia & æterna amittamus.
 (IV) Ne nomen DEI blasphemetur, sed bona opera serviant profectui Evan-
 gelii. (V) Fol. 264. & 247. Sunt testimonia fidei & justitiæ, non tantum
 coram hominibus, sed & erga nos ipsos. Quia enim multi sibi inanem fidem
 fingunt, scriptura monstrat differentiam externam, inter veram & fal-
 sam fidem, ut falsa fides argui possit & eradicari. Justitia igitur fidei ex
 operibus sequentibus non tantum aliis innotescit, verum etiam sibi ipsi
 certa redditur, quod sit vera. Si enim opera non sequuntur, certum est,
 fidem non esse veram. (VI) Ponit & hanc causam in 17. cap. Gen.
 Opera non faciunt personam justam, sed justa persona facit justa opera:
 & tamen opera hoc præstant, ut fides in eis exerceatur, & per ea quasi au-
 gescat, & pingvescat. Sunt enim testimonia, quod gratia in nobis sit effi-
 cax, & quod vocati & electi simus. Contra fides otiosa, quæ non exercetur,
 cito moritur & extinguitur. (VII) Lutherus in valde multis locis ur-
 get consensum causæ & effectus: naturam scilicet, & proprietatem fidei,
 regenerationis & renovationis, talem esse, ut necessario pariat bona
 opera. (VIII) Frequentissimum hoc est apud Lutherum, bona ope-
 ra ideo esse facienda, ut proximo serviamus, & ipsum ad pietatem
 invitemus.

28. Ex quibus tres potissimum Causas finales, etiam juxta
 divinæ legis œconomiam, colligimus. Ut enim lex ipsa DEUM,
 proximum, & hominem ipsum respicit, ejusq; triplicis objecti dilectio-
 nem præcipit, sic etiam media, quæ lex præscribit, & in fidelibus
 Chri-

Christianis ipsa fides dirigit, finaliter hoc triplex objectum respicunt, adeoq; debemus finaliter opera bona facere (1) propter DEum, & quidem (a) propter ipsius DEI gloriam: nam sive edatis, sive bibatis, sive quid aliud faciatis, omnia ad gloriam DEI facite, scribit Paulus I. Cor. X. 31. Confer Matt. V. 16. Col. III. 17. I. Pet. II. 12. Phil. I. 9. (b) propter firmiterem DEI notitiam, ut nim. testemur, nos vere DEum cognoscere, ut DEUM sanctum, bonum, iustum, purum &c: ideo sancta, bona, pura, iusta opera debemus facere. (3) propter voluntatem divinam, quia hæc est voluntas DEI, sanctificatio nostra, quæ in bonis operibus consistit. (4) propter nostram obedientiam, quam urget tota lex divina, sicut passim scriptura docet, cum omnis lex obedientiam eorum, quibus promulgatur, inferre dicatur, multo magis id de lege divina dicendum erit Psal. CXIX. 4. Tu præcepisti mandata tua observari valde. (5) propter nostram cum DEO harmoniam I. Pet. I. 13. seqq. Quapropter succincti lumbis mentis vestræ, sobrii ad finem usq; sperate in eam, quæ nobis defertur, gratiam, quum revelabitur Iesus Christus, ut filii obedientes, qui vos non configuretis pristinis, quæ in ignorantia vestra viguerunt, cupiditatibus: sed sicut is, qui vocavit vos, sanctus est, ipsi quoq; sancti in omni conversatione reddamini. Propterea quod scriptum est: Sancti estote, nam ego sanctus sum, quod ex Levit. XI. 44. XIX. 2. XX. 7. urgetur, unde I. Ioh. III. 3. dicitur: Omnis, qui habet spem in eo, sanctificat se, sicut & ille sanctus est v. 7. Filioli, nemo vos seducat: qui facit iustitiam, iustus est, sicut & ille iustus est. Unde Christus præcipit Luc. VI. 36. Estote misericordes, sicut & Pater vester misericors est Matt. V. 49. Estote vos perfecti, sicut & Pater vester, qui in cælis est, perfectus est. (6) propter debitam Grætitias: nam innumera sunt DEI beneficia, quæ nobis præstitit in creatione, conservatione, gubernatione, redemptione, sanctificatione &c: quæ gratitudinis ergo nostra requirunt officia, unde passim in sacris literis ad talem gratitudinem excitamur. Beneficium enim datur propter officium: aliter autem nostram gratitudinem erga DEum declarare non valeamus, quam ut debitam eidem obedientiam præstemus, & in bonorum operum studiis ambulemus, quia sic DEum ipsum glorificamus, ut testis est Christus Matt. V. 16. Luceat lux vestra coram hominibus, ut videant opera vestra bona, & glorificetur Pater vester, qui in cælis est.

29. (II) Propter proximum, quia facere debemus opera bona

espectu proximi (a) ut proximum nostrum vel adjuvemus in bonis, vel subleuemus in malis, & sic in omnibus nostris bonis operibus ejus commoda promoveamus. (b) ut exemplis nostris eundem ædificemus, luceat lux vestra, dicit Christus *Matt. V. 16.* coram hominibus, ut videant opera vestra bona, nim. ad suam ædificationem, & DEI glorificationem. (3) ut scandala evitemus *II. Cor. VI. 4.* nullam ulla in re præbentes impingendi causam, ne vituperetur ministerium *I. Cor. X. 3.* Estote sine offendiculo & Judæis, & Græcis, & Ecclesiæ DEI. Confer *Matt. XIX. 6. seqq.* (4) ut os adversariis obturemus, quia *I. Pet. II. 15.* sic est voluntas DEI, ut beneficientes obmutescere faciamus insipientium hominum ignorantiam, quasi liberi, & non quasi velamen habentes malitiæ, libertatem, sed sicut servi DEI. (5) ut infideles lucrifaciamus *I. Pet. III. 1. 2.* Uxores (fideles) sese subjiciant suis viris, ut etiam, si qui non assentiuntur sermone, per uxorum conversationem absque verbo lucrifaciant, ubi spectarint cum timore conjunctam conversationem castam.

30. (III) Propter nosmetipsos debemus opera bona facere (1) ut fidem nostram vivam bonis operibus coram hominibus declaremus *Matt. VII. 18. Iacob II. 17. & 27.* (2) ut de remissione peccatorum, nostriq; coram DEO justificatione certi reddamur, cum opera bona sint justificationis signa, nota, *τηκνησια* &c. *Iac. II. 21. 24. 25.* (3) ut bonis operibus testemur, nos vere regeneratos, vereq; DEI filios esse, cum omnem vitam nostram ad voluntatem Patris cœlestis dirigamus, quia, qui natus est ex DEO, non peccat, nec peccare potest *I. Ioh. III. 9.* & qui agit bene, ex DEO est *I. Ioh. III. v. 11.* (4) ut ex illis etiam nostram Electionem ad salutem cognoscamus; hinc exhortatur Apostolus *II. Pet. I. 20.* Quapropter fratres positus studete vocationem & electionem vestram firmam efficere: hæc enim si feceritis, nunquam impingetis *Act. X. 35.* cum in quavis gente sit acceptus DEO quivis, qui eum timet, & operam dat justitiæ. Confer *Psal. XV. 1. seqq.* (5) ut sint nobis semita vitæ, via ad beatitudinem *Psal. I. 1. 2. Psal. CXII. 1. Psal. CXIX. 1. seqq.* sicut *Bernhard.* inquit tract. de Grat. & lib. arbitr. *Bona opera sunt via regni, non causa regnandi.* (6) Ut illis fides nostra non saltem ostendatur, sed etiam exerceatur, alatur & provehatur: nam ubi peccata

COR-

contra conscientiam, ibi non est fides, nec conscientia bona, nec in DEum fiducia I. Tim. I. 19. II. Tim. I. 6. Confer Iacob. II. 22. (7) Ut bonis operibus vitam, vocationem & conversationem nostram exornemus, quia beati sunt pacifici, quoniam filii DEI vocabuntur. (8) Ut os obturemus calumniatoribus nostris, qui variis calumniis nostræ vitæ, famæq; detrahere laborant I. Pet. II. 15. (9) ut pœnas tum temporales, tum æternas evitemus Matt. VII. 19. Rom. II. 13. II. Cor. II. 20. 21. (10) ut remunerationem & præmia gratuita, tam spiritualia, quam corporalia, juxta DEI promissionem, consequamur Levit. XXVI. 3. Deut. VI. 2. XXIX. 1. seq. I. Tim. IV. 8.

31. Egimus hæcenus de *causis*, nunc etiam de *Bonorum Operum adjunctis* agendum foret, sed hic breviores ducemus lineas. Multa quidem adjuncta recenseri possent, sed unum vel alterum saltem allegabimus. Nam ratione *sui* opera nostra bona dicuntur (1) *Corrupta*, quia certum est, quod nostra natura corrupta sit: jam autem corrupta causa non edit incorruptum effectum. (2) *Impura*, quia omnis nostra justitia est instar panni menstruatæ Esa. LXIV. 10. Ratione *DEI*, vel *legis divinæ*, sunt (1) *debita*, quia omnia si fecerimus, dicendum nobis est, servi sumus inutiles, quia fecimus, quod debuimus Luc. XVII. 10. (2) *Imperfecta*, DEus enim perfectam à nobis exigit obedientiam, quam ne utquam legi divinæ præstare debemus, & multiplex hic imperfectio reperitur, *imperfectio partium*, tum respectu *nostri*, vel *subjecti*, quia non ex toto corde, ex tota anima, ex tota voluntate &c: opera bona facimus: tum respectu *sui*, quia multum deest bonis operibus sive antecedentia, sive ingredientia, sive consequentia bonorum operum consideremus: *imperfectio pariter graduum*, quia multum deest operibus bonis ratione vel obedientiæ, vel eminentiæ, quæ respectu legis in iis requiritur, nec ex totis viribus bonorum operum studium exercetur. Ratione *Christi*, vel *fidei*, commendatur in iis (1) *dignitas* respectu *DEI*, quia propter Christum opera nostra DEO placent, & licet imperfecta sint, tamen propter eum grata fiunt & accepta coram DEO, dum sicut impossibile est, sine fide placere DEO Heb. XI. 6. ita per solam fidem opera nostra DEO placent. (2) *Iucunditas*, sicut ipse *Messias* inquit:

Psal. XL. 6. Facere voluntatem tuam, DEUS, delector, & lex tua in visceribus meis Psal. CXIX. 14. In via testimoniorum tuorum delectatus sum, sicut in omnibus divitiis. Conf. Psal. CV. 3. CX. 3. Hæc & alia bonorum operum adjuncta pluribus ex sacris literis deduci possent, sed illud alii tempori reservamus.

32. Deniq; sequuntur *Effecta bonorum Operum*, de quibus agitur vel *negative*, quod (1) Opera bona non sint *meritoria*, quæ meritum aliquod coram DEO producant, efficiant, & post se relinquant: nam quia debita Luc. XVII. 10. non possunt esse merita. (2) nec *justificatoria*, quasi justificationem vel conferant, vel ad eam concurrant: nam passim in S. L. à negotio justificationis excluduntur, nec ullo modo coram iudicio divino ad justificationem nostram referri possunt (3) nec *fidem generantia, nec conservantia, nec confirmantia*, quia ne utique fidem in nobis generare, vel generatam conservare & confirmare possunt: id quod *verbo DEI & sacramentis* proprium esse dicitur.

33. *Affirmative*, quæ ratione plurima notare possemus effecta, quæ passim nobis ostendit ipsa scriptura sacra, cum certum sit, quod opera bona plures in *vitæ naturæ* non tantum, sed etiam in *vitæ gratiæ, vel spirituali*, præstent utilitates. Nam quod *vitam naturalem* concernit, non potest negari, quod *opera bona moralia* suos pulcherrimos pariant fructus, multo magis de *bonis operibus, in Christo præstitis*, illud concedendum erit: nos hac vice potissimum ex *finibus & objectis* certos quosdam usus, fructus, vel effectus colligemus, a deoq; fructus & effectus alii dicuntur respicere (1) *DEUM*, qui potissimum secundum *Orationem Dominicam* ad tres classes revocantur (1) *ad divini nominis sanctificationem, vel glorificationem*: nam ut per opera mala nomen DEI profanatur, sic per opera bona nomen DEI sanctificatur & glorificatur, unde Christus inquit *Matt. V. 16. Luceat lux vestra coram hominibus, ut videant opera vestra bona, & glorificetur Pater vester, qui in cælis est; & Ioh. XV. 8. in hoc clarificatus est Pater meus, ut fructum plurimum afferatis. Idem testantur Prophetæ & Apostoli. Esa. IIX. 13. Iehovam exercituum sanctificate, & ipse sit timori vobis, idemq; sit pavori vobis. Paulus I. Cor. VI. 20. Emti estis precio magno; glorificate igitur DEUM in corpore vestro, & spiritu vestro, quæ sunt DEI. Petrus I. Epist. II. 9. Vos genus electum, regale sacerdotium, gens sancta, populus acquisitionis, ut virtutes annuncietis eius.*

eius.

Deus, qui de tenebris vos vocavit in admirabile lumen suum. (2) *ad regni DEI manifestationem*: petimus enim, ut DEI regnum nobis adveniat; jam autem ad nos venire non potest, si malis operibus studere, vel in regno Diaboli manere velimus: nam quotquot opera mala faciant, in regno Diaboli vivunt: qui facit peccatum. *I. Iob. III. 8.* ex diabolo est, quoniam ab initio Diabolus peccat: è contra quotquot operibus bonis operam dant, illi regni DEI se cives esse demonstrant, adeoq; sic regni DEI appropinquationem manifestant. (4) *ad divinæ voluntatis observationem*, quia petimus, ut fiat voluntas DEI, sicut in cælo, ita & in terra: fit autem voluntas DEI per opera bona, quæ sunt media observationis voluntatis divinæ, quæ ratione quoque talis effectus ex bonis operibus resultat.

34. (II) *Operantem ipsum*, respectu cuius multiplices dantur effectus bonorum operum, tum quoad vitam in genere, quia *pietas ad omnia utilis, & habet promissionem hujus & futuræ vitæ I. Tim. IV. 8.* siquidem DEUS omnis generis beneficiis operum bonorum studium in fidelibus remunerari consuevit. In specie, quoad vitam naturalem, egregii sunt effectus bonorum operum, nim. (a) *sui perfectio*, quia bonis, operibus, & animus cum interioribus, motibus, & corpus cum exterioribus membris perficitur, quæ de causa teneriorem ætatem potissimum ad bonorum operum studium adsefacere debemus, ut tum quoad interiora, tum quoad exteriora perficiatur. (b) *Bona conscientia Psal. CXIX. 6.* Tunc non erubescam, cum intuebor in omnia præcepta tuâ. (3) *Bona fama*, quæ sequitur studium bonorum operum, sicut testimonium multorum dicitur sequi liberalitatis studium *Sirac. XXX. 38.* I. Pet. II. II. 15. (4) *Bona fortuna*, *Psal. XXXIV. 12.* Venite filii, audite me, timorem Domini docebo vos. *Quis est homo, qui vult vitam, diligit dies videre bonos? prohibe linguam tuam a malo, & labia tua, ne loquantur dolum, diverte à malo, & fac bonum, inquire pacem, & persequere eam. Conf. Psal. CXIX. Prov. VII. 3. 4. 7. 8. Iosue I. 8. Psal. CXI. 10.* (5) *Vitæ prolongatio* *Prov. III. 1.* Fili mi, ne obliviscaris legis meæ, & præcepta mea cor tuum custodiant: longitudinem enim dierum, & annos vitæ, & pacem apponent tibi. *Exod. XX. 7. Deut. XXX. 20. Prov. XIX. 16.* Quoad vitam spiritualem, quales effectus sunt *DEI imitatio, DEI assimilatio*, non equeidem in totum, vere tamen

in tan-

in tantum, justificationis manifestatio, arctissima fidelium consociatio, subinde majora sumens incrementa renovatio, vel imaginis divinae restauratio &c. Quoad vitam æternam nihil instar causæ conferre possunt opera nostra, recte tamen vitam futuram notare, nosq; de eadem certos reddere perhibentur, unde Christus ipse tales notas Electis glorificandis tribuit Matt. XXV. 34. seqq.

35. (III) *Alios homines*: nam bonis operibus (1) *alios ad Ecclesiæ consortium excitamus*, I. Pet. III. 1. seqq. (2) *alios in Ecclesia ad bonorum operum studium invitamus*, sicut ostendit Paulus II. Corinth. IIX. 1. seqq. c. IX. 2. (3) *nostros confratres ad lætitiæ & DEI gloriam excitamus* I. Thesal. III. 6. seqq. (4) *Penas corporales, & cum primis publicas calamitates & clades averruncamus*, cum etiam propter exiguum iustorum numerum DEUS integris etiam regnis ac urbibus propitius esse velit, ut patet ex colloquio cum Abrahamo Gen. XII. 23. Jerem. V. 1. &c. (5) *Posteris etiam divinam benedictionem conciliamus*, quia DEUS in ipsa lege pollicitus est Exod. XX. 6. se benefacturum esse posteris piorum in millesimam usq; generationem, sicut exempla Abrahami, Isaaci, Iacobi, Davidis, testantur, ad quæ sæpius DEUS provocavit, & propter illos posteris benedixit I. Reg. XV. 4. 5. Confer. Proverb. XX. 7. &c.

Coll. Dios. A. 912, misc 74